

MAJ JA TOR NESSLINGIN SÄÄTIÖ

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2011

Säätiön toiminnan tarkoitus ja päämäärä

Säätiön tarkoituksena on sääntöjensä mukaan ”edistää teknistä ja luonnontieteellistä tutkimusta veden ja ilman saastumisen välittömäksi ja välilliseksi ehkäisemiseksi, saastuneiden vesistöjen puhdistusmenetelmien aikaansaamiseksi sekä muunkin ympäristönsuojelun kehittämiseksi. Säätiö toteuttaa tarkoitustaan antamalla apurahoja sekä tunnustus- ja muita palkintoja sanotunlaisen teknisen ja luonnontieteellisen tutkimuksen harjoittajille, hankkimalla ja asettamalla käytettäväksi tiloja ja apuvälineitä tällaista tutkimusta varten, tukemalla sellaista tiedotus- ja muuta toimintaa, joka on omiaan saamaan yleisen mielipiteen suosiolliseksi tällaista tutkimusta ja sen päämääriä kohtaan, ynnä muilla tarpeellisilla toimilla.”

Keskeisimpänä Säätiön tarkoituksen toteuttamisen muotona ovat toimintavuonna 2011 olleet aikaisempaan tapaan henkilökohtaiset stipendit, joita on myönnetty ympäristönsuojeluun liittyvissä tutkimushankkeissa toimiville tutkijoille sekä tällaiseen tutkimukseen liittyvien kustannusten (esim. matkat, tarvikkeet, laitteet, analyysipalvelut, aputyövoiman palkkaus) rahoittaminen. Henkilökohtaisia stipendejä on myönnetty pääsääntöisesti väitöskirjatyöskentelyyn ja eräissä tapauksissa myös post doctoral –työskentelyyn. Apurahoja ovat voineet hakea yksittäiset tutkijat, tutkimusryhmät ja yhteisöt.

Tutkimuksen rahoittaminen ja asiantuntijalautakunta

Säätiön apurahat julistettiin haettaviksi 14.8.2011, ja hakemusten jättämisen määräaika oli 16.9.2011. Syksyn yleisessä haussa käsiteltäväksi saapui 324 hakemusta. Hakemukset jakaantuivat ympäristötutkimuksen eri lohkoille seuraavasti: ilmakehântutkimus 40 kpl, vesiympäristön tutkimus 87 kpl, maaekosysteemien ja pohjavesien tutkimus 78 kpl, ympäristötekniikan tutkimus ja kehittäminen 41 kpl, ympäristönsuojelun yhteiskunnallisten ohjauskeinojen tutkimus 40 kpl, ympäristötutkimuksen viestintä 10 kpl, ympäristökonferenssit ja -kokoukset 13 kpl ja muut tutkimukset 15 kpl.

Näistä hakemuksista hallitus myönsi rahoituksen 90 hankkeelle. Rahoitusmyönnot olivat yhteissummaltaan **2.198.345,24 euroa** (liite 1). Rahoituspäätös oli asiantuntijalautakunnan esityksen mukainen sillä erotuksella, että koska kolmelle rahoitettavaksi esitetylle hankkeelle ennätti varmistua rahoitus muista lähteistä, hallitus nosti niiden tilalle korvaavat hankkeet. Myöntösumma sisälsi apurahansaajien lakisääteisen eläke- ja työtapaturmavakuutuksen kustannukset.

Syksyn haun yhteydessä avattiin myös suunnattu, kaksivaiheisena toteutettu haku ”Synteesi ekosysteemipalveluista”. Haku kohdennettiin professoritasoiselle varttuneelle tutkijalle ja työryhmälle vuoden mittaiseen työskentelyyn, jonka lopputuloksena odotettiin politiikkarelevanttia yhteenvetoa ekosysteemipalveluiden käsitteestä, indikaattoreista ja sovellettavuudesta. Ensimmäisen vaiheen aiehakemuksia saapui 16.9.2011 mennessä 7 kappaletta, yhteissummaltaan 1.920.894 euroa. Asiantuntijalautakunnan ja hallituksen tutkimusvaliokunnan edustajat valitsivat näiden joukosta jatkoon kolme hanketta, joilta pyydettiin varsinaiset hakemukset. Määräajaksi asetettiin 30.11.2011. Kaikki kolme varsinaista hakemusta saapuivat ajoissa, ja hallitus myönsi **249.923,80** euron rahoituksen prof. Olli Saastamoisen johtamalle hankkeelle.

Edellisten myöntöjen lisäksi hallitus myönsi erillisestä hakemuksesta **2.700** euron suuruisen apurahan Ympäristötiedon foorumin toimintaan.

Vuonna 2011 myönnettyjen apurahojen kokonaismäärä oli siis **2.450.969,04** euroa (liite 1).

Säätiön apurahojen jaosta ja muista tutkimustoimintaa koskevista asioista tekee esitykset asiantuntijalautakunta. Toimintavuonna 2011 lautakuntaan kuuluivat seuraavat jäsenet (toimikausi suluissa):

Dosentti Jari Haimi	(2011-13)
Professori Anna-Stiina Heiskanen	(2010-12)
Dosentti Pia Kilpinen	(2010-12)
Professori Tapio Kotiaho	(2009-11)
Professori Kari Lehtinen	(2009-11)
Dosentti Matti Leppänen	(2010-12)
Dosentti Adriaan Perrels	(2009-11)
Dosentti Pirkko Siikamäki	(2010-12)
Professori Marko Virta	(2009-11)

sekä tutkimuspäällikkö dosentti Päivi Tikka.

Lautakunnan puheenjohtajana toimi dos. Pirkko Siikamäki ja varapuheenjohtajana prof. Marko Virta. Lautakunta kokoontui neljä kertaa.

Puheenjohtajalle maksettiin asiantuntijalautakunnan kokousten ulkopuolella tehdystä valmistelutyöstä vuosipalkkiona 2.000 euroa ja muille jäsenille 1.500 euroa. Kokouspalkkiona maksettiin puheenjohtajalle 200 euroa ja muille jäsenille 150 euroa kokoukselta. Kokoukset kestivät yleensä koko päivän. Kaiken kaikkiaan asiantuntijalautakunnan palkkioihin käytettiin 20.050 euroa.

Hallitus ja asiantuntijalautakunta tekivät toukokuussa 2011 yhteisen ekskursion Tanskaan. Matkalla tutustuttiin ajankohtaisiin kysymyksiin tuulivoiman tuotannosta, jakelusta ja käytön edistämisestä, uusiin avauksiin sähköautojen tuotannon ja akkujen vaihtoon ja lataukseen liittyvän infrastruktuurin kehittämisessä sekä yliopistotasoisesta merentutkimuksen uusimpiin tuloksiin.

Vuonna 2010 järjestetyn ympäristösymposion ”The Global Environmental Change: Messages from Birds” esitelmien pohjalta julkaistiin erikoisnumero sarjassa Boreal Environment Research (Vol. 16, Supplement B, 2011). Julkaisukustannukset olivat 4.800 euroa.

Säätiön talous

Säätiön omaisuus oli toimintavuoden lopussa sijoitettu kirjanpitoarvojen mukaan seuraavasti:

Pysyvät vastaavat		
Metsätilat		687.192,01
Muut kiinteistöt		4.204,70
Sijoitukset		
Pörssinoteeratut kotimaiset osakkeet	7.415.399,16	
Ulkomaiset osakkeet, rahastot ja jvk:t	21.958.713,35	
Kiinteistöosakkeet	6.548.168,65	
Kotimaiset sijoitusrahastot	<u>21.656.481,77</u>	
		57.578.762,93
Käyttöomaisuusarvopaperit		98.812,48
Muut pitkävaikutteiset menot ja kalusto		16.180,22
Vaihtuvat vastaavat		1.143.733,49
./ vieras pääoma		<u>3.211.534,98</u>
Yhteensä		56.317.350,85

Tilikauden alijäämä oli 4.079.740,99 euroa.

Osakesijoitusten osalta vuosi 2011 oli ankara. Helsingin pörssissä listattujen osakkeiden arvosta katosi keskimäärin kolmannes. Tämä suuntaus näkyi Säätiön suorien kotimaisten osakesijoitusten arvossa. Muualla Euroopassa laskua kertyi 15–20 prosenttia. Edes kehittyvät markkinat eivät olleet suojassa pörssien myllerrykseltä, vaan myös näillä markkinoilla kurssit laskivat huomattavasti. Keskeisistä osakemarkkinoista ainoa valopilkku oli USA. Kun Säätiön ulkomaiset osakesijoitukset on hoidettu rahastosijoituksilla, erityisesti Euroopan tilanteen negatiiviset vaikutukset näkyivät rahastosijoitusten arvossa.

Korkomarkkinoilla vuosi 2011 oli hyvin poikkeuksellinen. Euroalueen velkakriisi syveni ja levisi kesään mennessä voimakkaasti. Kreikan ohella epävarmuus tarttui myös muualle ja tämä aiheutti levottomuutta arvopaperimarkkinoilla. Osakemarkkinoiden heikkous ja korkomarkkinoiden epävarmuus heijastuivat yhdistelmärahastojen arvonkehitykseen negatiivisesti.

Vuoden lopun kurssitilanteen perusteella kirjattiin Säätiön omistamiin arvopapereihin 3.426.526,96 euron arvonalennukset. Arvopapereiden

myyntivoittoa saatiin toimintavuoden aikana 560.933,52 euroa. Korke- ja osinkotuottojen yhteismäärä oli 782.253,58 euroa. Vuoden 2011 vuokratuotot olivat 845.796,25 euroa ja maksetut yhtiövastikkeet 297.643,38 euroa.

Vuokratulojen pienuus johtui osaksi siitä, ettei Säätiön Tampereella olevista Commercen talon huoneistoista saatu vielä kaikilta osin normaaleja vuokria tulipalosanerauksen jatkumisen vuoksi. Keskeytysvakuutuksen 12 kuukauden maksimikorvausajan kuluttua umpeen, vuokratulojen menetykset jäivät Säätiön vahingoksi.

Korke-, osinko- ja vuokratuottojen sekä sijoitusrahastojen tuottojen yhteismäärä vähennettynä huoneistoista maksetuilla vastikkeilla oli yhteensä 1.330.406,45 euroa. Myönnettävien apurahojen kokonaismäärästä päätettäessä Säätiön hallitus on kiinnittänyt huomiota siihen, että mainittu reaalisista rahavirroista muodostuva summa suuruusluokaltaan pitkällä aikavälillä keskimäärin vastaisi varsinaisen toiminnan kulujen määrää. Vuonna 2011 apurahatoiminnan kulut olivat yhteensä 2.250.365,54 euroa ja varsinaisen toiminnan kulut 2.362.939,70 euroa.

Säätiön salkunhoitajina toimivat edelleen Evli Varainhoito Oy, ICECAPITAL Varainhoito Oy ja Taaleritehdas Oy. Evli Varainhoito Oy:n hoidossa olevien varojen osuus Säätiön arvopaperisalkusta oli noin 3/5. Kummankin muun varainhoitajan osuus oli noin 1/5. Suorat kotimaiset osakesijoitukset oli keskitetty Evli Varainhoito Oy:n salkkuun. Evli Varainhoito Oy:n tehtävänä oli laatia Säätiön hallituksen kokouksiin kaikki salkut käsittävän kokonaissalkkuraportti.

Säätiön hallitus tapasi kunkin salkunhoitajan vuoden kuluessa vähintään kerran kokouksissaan. Varainhoitosopimukset olivat ”täyden valtakirjan” sopimuksia kuitenkin niin, että sopimuksissa määrättiin suhteellisen tiukat rajat salkunhoitajien harkintavallalle. Salkunhoitajien erillisraportit ja Evli Varainhoito Oy:n tuottama kokonaissalkkuraportti käsiteltiin jokaisessa hallituksen kokouksessa.

Säätiön sivutoiminen asiamies ja päätoiminen toimistonhoitaja huolehtivat Säätiön kiinteistö- ja vuokralaishallinnosta. Vuokrattavat huoneistot ovat pääasiassa toimisto- ja liiketiloja ja niiden kokonaispinta-ala oli vuoden lopussa 5.577 m². Kesäkuussa 2011 myytiin yhteensä 328,5 m²:n liike- ja varastohuoneistot Helsingin Mannerheimintieltä. Myydyissä tiloissa sijaitsevat muun ohella Hesburger-ravintola. Muita muutoksia huoneisto-omistuksissa ei tapahtunut toimintavuoden aikana.

Säätiön vuokralaisena Tampereella Commercen talossa toimivassa McDonald` s -ravintolassa 14.5.2010 sattuneesta tulipalosta aiheutuneet saneeraustyöt jatkuivat koko vuoden 2011. Lopullisesti tilojen on tarkoitus valmistua huhtikuun loppuun 2012 mennessä.

Säätiön sijoitussalkkuun otettiin keväällä 2011 uudentyyppisenä sijoituksena Tapiola Asuntosijoitus -kapitalisaatiosopimus. Kysymys on Tapiola Varainhoito

Oy:n hallinnoimasta vuokra-asuntoihin sijoittavasta rahastosta, johon kapitalisaatiosopimuksen perusteella sijoitettiin 2.000.000 euroa.

Säätiön metsien hoidosta vastasi pääasiassa UPM Metsä – metsänhoitopalvelu. Metsiä hoidettiin ohjelmoidusti ja suunnitelmallisesti kestävänsä metsätalouden periaatteiden mukaisesti. Toimintavuoden aikana saatiin hakkuista 190.906,68 euron metsätuotot.

Sijoitustoiminnassa pyrittiin noudattamaan elokuussa 2011 vahvistetussa sijoitussuunnitelmassa tarkennettuja eettisiä suuntaviivoja. Sijoituskohteiden eettisyyden arvioinnissa käytettiin edelleen sekä positiivista että negatiivista arvottamista. Positiivinen arvottaminen tarkoittaa sijoitusten liittymistä Säätiön toiminnan tarkoitukseen. Positiivisen arvottamisen kautta valikoituvat sijoituskohteet voivat liittyä ympäristönsuojeluun, kestävänsä kehitykseen sekä innovatiivisen ympäristötekniikan kehittämiseen. Negatiivisessa arvottamisessa on kyse poissulkevasta sijoituspolitiikasta. Vältettäviin toimialoihin kuuluvat tupakka-, alkoholi-, uhkapeli-, porno- ja aseteollisuus. Vältettävät yhtiöt toteuttavat epätoivottua ympäristöpolitiikkaa tai ovat tekemisissä lapsityövoiman ja ihmisoikeusrikkomusten kanssa.

Eettisen sijoittamisen lähtökohtana on, ettei Säätiö joudu tyytymään tavanomaista pienempään sijoitustuottoon. Eettisesti toimivat yritykset ovat todennäköisesti muita yrityksiä kilpailukykyisempiä pitkällä aikavälillä. Yritykset, jotka huomioivat yhteiskuntavastuun ja ympäristöriskit ovat todennäköisimpiä menestyjiä ja siksiinkin hyviä sijoituskohteita.

Toimintaan liittyvät riskit ja epävarmuustekijät

Säätiön apurahatoiminta perustuu pääasiassa osinkojen, korkojen ja vuokrien muodostamaan juoksevaan tuottoon, jonka määrä vaihtelee suhdanteiden mukaan, muttei niin paljon kuin osakkeiden kurssitaso ja rahasto-osuuksien arvo. Ennustettuun yleiseen taloudelliseen kehitykseen ei sisälly tekijöitä, jotka vaarantaisivat Säätiön kykyä suoriutua apurahojen maksatuksesta tai muuten vaikeuttaisivat Säätiön toimintaa.

Säätiön omaisuus on kattavasti vakuutettu. Vuokrattaviin huoneistoihin liittyy myös menetettävän vuokratulon kattava keskeytysvakuutus sen varalta, että vuokrauskohde vahinkotapahtuman johdosta tulee käyttökelvottomaksi. Edellä mainittu Commercen talon tulipalo on kuitenkin osoittanut, ettei edes 12 kuukauden keskeytysvakuutus välttämättä kata tulipalosaneraukseen kuluva ajanjaksoa kokonaisuudessaan.

Säätiön huoneistosalkun sisällössä on riskien välttämisen tarkoituksessa kiinnitetty huomiota siihen, ettei yksittäisen vuokrasuhteen osuus saa liian suurta merkitystä vuokratulojen kokonaismäärässä. Tyhjiilleen jäämisen riskin kannalta on perustellumpaa pitää salkussa useita kooltaan suhteellisen pieniä huoneistoja kuin vain muutamia isoja kohteita. Suorien huoneistosijoitusten riskejä on myös

vähennetty suuntaamalla kiinteistösijoitusten painopistettä rahastosijoituksiin kuten edellä mainittu Tapiola Asuntosijoitus.

Toiminnan kehittyminen

Säätiön vuotuiset apurahasummat ovat kasvaneet maltillisesti. Tarkoituksena on tukea korkeatasoista tutkimusta vakiintuneella tasolla suhdanteista riippumatta. Nyt kysymyksessä oleva selkeästi alijäämäinen toimintavuosi on tästä hyvä osoitus. Säätiön apurahatoiminnan voidaan valitun toimintalinjan mukaisesti olettaa jatkossakin säilyttävän entisen tasonsa.

Apurahojen kohdentamiseen vaikuttavia tekijöitä ovat ympäristön tilaan liittyvien uusien ongelmien aktualisoituminen sekä uusien tutkimusmenetelmien kehittäminen. Myös lisääntyvä tutkimusympäristön kansainvälistyminen, poikkitieteellisyys sekä tiedonvälityksen tarpeen kasvu vaikuttavat Säätiön toiminnan suuntaamiseen. Säätiön apurahapolitiikka halutaan pitää dynaamisena.

Säätiön säännöt mahdollistavat toiminnan joustavuuden ja nopean reagoinnin uusiin ympäristöongelmiin ja tutkimusympäristön muutoksiin. Säätiön toiminta tähtää siihen, että myönnettävillä tutkimusapurahoilla ja muulla panostuksella saavutetaan ympäristönsuojelun kannalta vaikuttavia ja ratkaisuhakuisia tutkimustuloksia. Erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, että tällaiset tutkimustulokset saatetaan tehokkaasti myös yhteiskunnallisten päättäjien ja muiden sidosryhmien tietoon. Säätiö suuntaa ja kohdentaa toimintaansa vastaamaan kulloisenkin ajan vaatimuksia ja etsii tarvittaessa uusia toimintamuotoja säännöissä määrätyn tarkoituksensa tehokkaaksi toteuttamiseksi.

Vuonna 2011 avattu erikoishaku ”Synteesi ekosysteemipalveluista” pyrkii testaamaan uudenlaista, professoritasoisille tutkijoille suunnattua rahoitusmuotoa ympäristöteemaisten tieteellisten synteisien tekoon. Rahoitettavaksi valitun hankkeen odotetaan tuottavan kokoavaa ajankohtaista tietoa, joka soveltuu suoraan päätöksentekijöiden työn tueksi.

Säätiö myös liittyi 17 säätiön yhteiseen, vuosiksi 2012-2014 perustettuun Säätiöiden professoripooliin. Poolin perustamisen taustalla oli huoli siitä, että professoreilla on yhä vähemmän aikaa ja rahoitusmahdollisuuksia tutkimukseen. Yliopistojen opetusresurssit eivät ole lisääntyneet samassa tahdissa opiskelijamäärien kanssa, professorien hallintotehtävien määrä jatkuvasti kasvanut, ja samaan aikaan varttuneille tutkijoille tarkoitettujen rahoitusmuotojen määrä on vähentynyt. Poolista myönnetään professoreille apurahoja vuoden mittaiselle tutkimusjaksolle siten, että tutkimusjakson aikana professorin työnantajana oleva yliopisto maksaa bruttopalkasta 55 %. Apurahan määrä vastaavana aikana on kaikille professoreille 25.000 euroa riippumatta professorin todellisesta henkilökohtaisesta palkasta. Poolin ensimmäinen apurahahaku avattiin 15.12.2011, ja ensimmäiset myönnöt julkistetaan maaliskuussa 2012.

Hallinto

Toimintavuoden aikana laadittiin Säätiön hallinnon työjärjestys ja muutettiin Säätiön sääntöjä. Hallituksen palkkioperusteita tarkistettiin ja lisäksi sääntöihin tehtiin lähinnä teknisiä muutoksia.

Säätiön hallitukseen kuuluivat toimintavuoden aikana:

Diplomiekonomi Felix Björklund

Oikeustieteen lisensiaatti Asko Sasi

Filosofian tohtori Timo Kairesalo

Maatalous- ja metsätieteiden tohtori Tellervo Kylä-Harakka-Ruonala

Filosofian lisensiaatti Sirkka Hautojärvi

Filosofian tohtori Jari Niemelä

Hallituksen puheenjohtajana toimi Björklund. Varapuheenjohtajana toimi Kairesalo.

Hallitus kokoontui yhdeksän kertaa.

Hallituksen työvaliokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Björklund sekä jäseninä Sasi ja Kylä-Harakka-Ruonala. Työvaliokunta kokoontui toimintavuoden aikana kaksi kertaa. Lisäksi asiamies neuvotteli eräistä käytännön kysymyksistä työvaliokunnan kanssa sähköpostin välityksellä.

Hallituksen tutkimusvaliokuntaan kuuluivat Kairesalo puheenjohtajana sekä Niemelä ja Hautojärvi jäseninä. Tutkimusvaliokunta toimi asiantuntijalautakunnan ja hallituksen välisenä yhteistyöelimenä sekä valmisteli hallituksen päätettäviksi tulleita tutkimusasioita. Tutkimusvaliokunta kokoontui viisi kertaa.

Hallituksen jäsenille maksettiin virkamiehiin sovellettavan valtionvarainministeriön kokouspalkkiosuosituksen mukainen kokouspalkkio kaksinkertaisena. Palkkio maksettiin myös työvaliokunnan ja tutkimusvaliokunnan kokouksista. Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksettiin 3.300 euron ja jäsenille 2.900 euron vuosipalkkio. Hallituksen palkkioihin käytettiin yhteensä 23.756 euroa.

Säätiön tilintarkastajina toimivat KHT Jaakko Nyman ja KHT Nina Johansson. Heidän varamiehinään toimivat KHT Jorma Nurkkala ja KHT Sixten Nyman. Tilintarkastajille maksettiin palkkioita yhteensä 8.127,84 euroa.

Säätiön tutkimuspäällikkönä toimi dosentti Päivi Tikka. Sivutoimisena asiamiehenä toimi varatuomari Jarmo Hirvonen, päätoimisena toimistonhoitajana HSO-sihteerinä Leena Pentikäinen ja kirjanpitäjänä ekonomi Eva Kyllönen (E & T Kyllönen Ky). Vakituisten henkilökunnan palkkioihin käytettiin yhteensä 139.495,88 euroa. Kirjanpitäjän palkkio oli 9.673,06 euroa.

Säätiön toimisto sijaitsi osoitteessa Fredrikinkatu 20 B 16, Helsinki.

Helsingissä huhtikuun 10. päivänä 2012

Felix Björklund

Asko Sasi

Timo Kairesalo

Tellervo Kylä-Harakka-Ruonala

Sirkka Hautojärvi

Jari Niemelä

Jarmo Hirvonen

Päivi Tikka